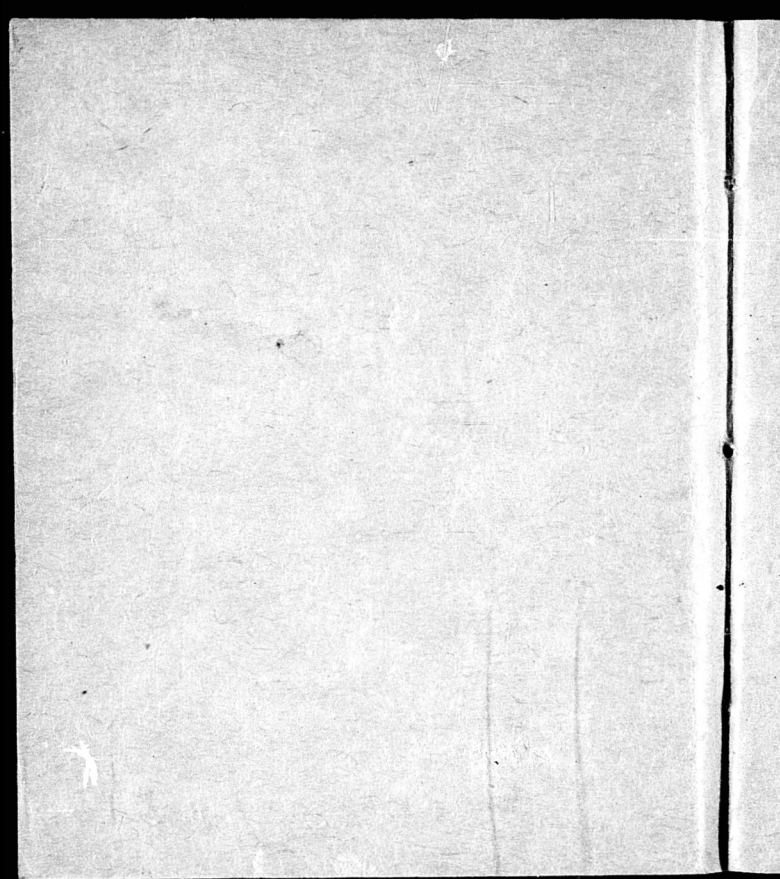
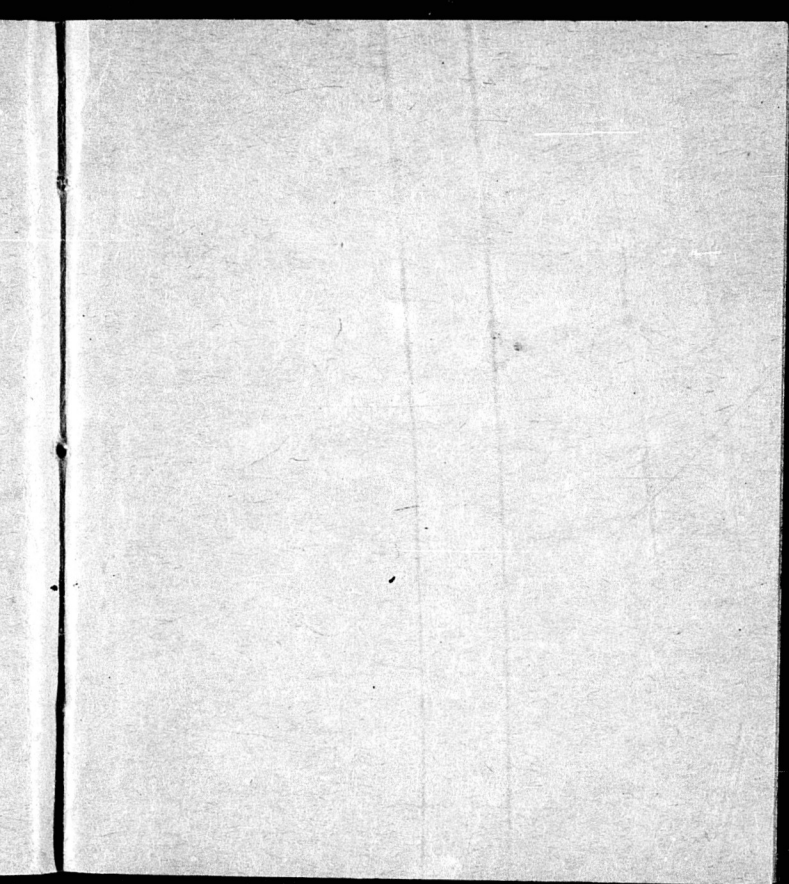

C

160

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2855 762 1

VERZAMELING

VAN

C. no. 166

BEPROEFDE GENEESMIDDELEN EN VOORSCHRIFTEN

VOOR VELE ZIEKTEN DER

PAARDEN EN KOEIJEN;

*opgeteekend door een beroemd Vee-arts
na eene 30jarige ondervinding.*

**TE DEVENTER, BIJ
J. D E L A N G E.**

VOOR DE PAARDEN.

Razende kolder. — Doe het paard 6 of 8 ponden bloed aftappen, en wanneer na verloop van 3 uren geene beterschap intreedt en het paard niet rustig wordt, moet deze aderlating herhaald worden. Tevens moet het hoofd bestendig met koud water worden nat gehouden, en eenige klisteren, uit zeepwater en eenig zout bestaande, worden gezet. Zeer dienstig is tevens om het paard aan elke zijde van den hals eene dragt te zetten. Gedurende de eerste 2 maal 24 uren, mag het paard geen ander voedsel, dan alleen garstemeel — of zemelwater ontvangen. Men moet het dier telkens koud water voorhouden en zoo veel laten drinken als het slechts verkiest. Het is niet aan te raden geneesmiddelen in te geven, wegens de groote gevaarlijkheid voor den ingever.

Stillen kolder. — Dikwijls ontstaat deze ziekte uit eene bedorvene maag; in dat geval moet men het paard zacht doen purgeren, door het volgende middel: Glauberzout 6 oncen, los dit in eene flesch warm water

op, en geef deze hoeveelheid 2 malen, 3 uren na elkander in. Volgt hierop na 18 of 20 uren geen dunne mest, dan moeten de dranken herhaald worden. In de meeste gevallen zal eene aderlating van 4 tot 8 ponden beterschap aanbrengen. Door nat voeder, bijv. slobbering van zemelen, zorg men steeds dat de mest niet hard wordt. Het nathouden van het hoofd met koud water, en het zetten van eene dragt of spaansche vliegzaam aan eene zijde of aan beide zijden van den hals is steeds aan te raden. De aderlating wordt meestal na verloop van 8 dagen herhaald. Wanneer het paard zeer dom is, en de genoemde behandeling niet helpt, dan laat men van tijd tot tijd het paard purgeren door van $\frac{1}{2}$ tot 1 ons aloë, naar de grootte van het paard, met een afkooksel van lijnzaad te vermengen, en dit het paard in te geven.

Longontsteking. — Deze gevaarlijke ziekte wordt vooral gekend aan den korten, hijgenden adem, het slaan der flanken, hoest, het paard is daarbij zeer ziek enz.; dadelijk moet men het paard aderlaten en minstens 6 ponden bloed aftappen; wanneer hierdoor de benaauwdheid niet vermindert, dan moet

na 2 uren die aderlating herhaald worden ; eene dragt tusschen de voorbeenen is zeer aan te raden. Alle uur geeft men eene pil in, bestaande uit salpeter 2 oncen, Glauberzout 1 pond, lijnmeel 8 oncen, zoethout 2, oncen ; hiervan maakt men met honig 10 pillen. Somtjids moet de lating voor de 3de maal worden herhaald. Is er eetlust aanwezig dan geve men alleen garstemeel, zemelenslobbering en stroo, doch volstrekt geen haver vóór dat er veel beterschap is gekomen, het paard wederom gaat liggen en de hoest vochtig en zeldzaam geworden is.

Keelontsteking. — Is het paard hierbij ziek dan moet eene aderlating van 4 tot 8 ponden worden gedaan. Alle 4 uren wordt de keel ingewreven met een smeersel, bestaande uit Geest van Salammoniak 1 ons en lijnolie 2 oncen, men gaat hiermede voort tot er puisten ontstaan. De keel moet met een dikken wollen doek omwonden en warm worden gehouden. Is de ziekte erg dan geve men inwendig alle 3 uur eene pil, bestaande uit 2 oncen salpeter, met meel en honig tot 8 pillen gemaakt. Als drank wordt gegeven water waarin lijnkoeken geweekt zijn, of ook wel zemelen. Het paard moet buiten

alle togt worden gehouden en in een' warmen stal goed toegedekt geplaatst worden. Mogt. de uit de neus loopende stof eene etterachtige stinkende hoedanigheid verkrijgen, dan zijn pillen, bestaande uit 2 drachmen duivelsdrek, en lijnmeel of rogge-meel, 3 of 4 malen daags gegeven, zeer heilzaam.

Pisoloed of Lauterstal. Ontstaat gewoonlijk door bedorven voeder en vooral door mufte haver. De genezing begint dus met goed voedsel te geven. Het paard moet in een' warmen, gezonden stal gezet, en met een wollen deken worden bedekt. Veel poetsen is zeer aan te bevelen. Men geve dagelijks niet meer dan 3 of 4 emmers water te drinken; in elken emmer bekoelt men 2 of 3 gloeiend gemaakte zachte roode metselsteenen; — ook kan men in elken emmer 1 of 2 drachmen aluin doen. Menigmaal is hierdoor de ziekte in 6 of 8 dagen genezen, is dit niet het geval alsdan moet men van de volgende likking 3 of 4 malen daags de hoeveelheid ter grootte van een ei op de tong smeeren.

Kamfer 1 drachme.

Poeder van aluin 2 drachmen.

— — engelwortel 3 drachmen.

Poeder van krijt 1 ons.

— — lijnmeel 1 pond.

met eenige honig en water tot eene likpot gemaakt.

Nadat deze likpot 2 of hoogstens 3 malen is aangewend, is het paard meestal genezen. In de meeste gevallen kan het paard gedurende deze behandeling tot kleine diensten gebruikt worden.

Pisopstopping; over het water gereden.

In ligte gevallen is het plaatsen van het paard in een schapstal en het smeren van zeep aan den schacht of de kling, het met zeepwater wasschen der koker en sterke wrijvingen van den buik, voldoende om het paard tot pissen te brengen. Wil het paard hierdoor niet wateren, dan moeten van 4-8 ponden bloed worden afgetapt, en een drank worden ingegeven, bestaande uit 3 handen vol kamillen, getrokken in $1\frac{1}{2}$ flesch vol kokend water, waarbij men $\frac{1}{2}$ drachme extract van bilzenkruid of 1 drachme laudanum voegt. Ook zet men van half uur tot half uureene klisteer, bestaande uit een aftreksel van kamillen met eenige zeep. Ook het afhalen der mest, wanneer de darm zeer vol is, is aan te bevelen. Het paard wordt voorts

sierk met stroo over den buik gewreven, en warm gehouden. Als voedsel geve men alken laauwe garstemeel en zemelenslobbering. Van belang is het te zorgen, dat het paard zich niet te veel heen en weder wentelt. Het laten loopen van eenige levendige pissenbedden in de piswegopening der schacht, is dikwijls zeer goed bevonden.

Verstopping, hardlijfigheid. Zeer dienstig hiervoor is het elk uur zetten van klis-teeren, bestaande uit 3 oncen keukenzout, 6 oncen zeep, 4 oncen olie en $\frac{1}{2}$ emmer warm water. Is er mest dicht bij de darm-opening dan moet deze eerst met de hand verwijderd worden. Helpt dit niet genoegzaam, dan kan men op eens eenen drank geven, bestaande uit 6 of 8 oncen glauberzout en even zoo veel lijnolie, met zoo veel warm water als genoeg is om eene flesch te vullen. Wil men liever pillen geven dan make men die op de volgende wijze: men neemt een pond glauberzout, 1 of 2 drachmen braakwijnsteen, wrijfve dit te zamen fijn, en make hiervan met meel en water 6 of 8 tot 10 pillen, die van uur tot uur, op één' dag moeten ingegeven worden. Wanneer geen ziekte het verbiedt, dan is eene

pil bestaande uit $\frac{1}{2}$ ons, of somtijds nog meerder, aloë, $\frac{1}{2}$ drachme zoetekwik, met groene zeep en eenig meel tot eene pil gemaakt, meestal voldoende.

Doorloop, te dunne afgang. Is van zeer verschillenden aard; — de middelen die gegeven moeten worden zijn daarom zeer van elkander afwijkende. Bij slappe, oude paarden, zijn pillen bestaande uit kalmuswortel, met jeneverbezien van elk 3 oncen, met eenig meel en water tot 6 of 8 pillen gemaakt en daarvan 3 malen daags één ingegeven zeer dienstig. Wanneer men de oorzaak niet goed kent is het beter een' deskundigen te raadplegen.

Duizeligheid. Is zeer gevaarlijk. Het beste is, dadelijk van 4-8 ponden bloed af te tappen, en goed gevoede paarden spaarzamer te voederen. Eene pil bestaande uit $\frac{1}{2}$ ons aloë, $\frac{1}{2}$ drachme zoete kwik en 1 of 2 oncen zeep is somtijds zeer nuttig. De stal moet zeer luchtig zijn, en vooral moet men daarop zien, dat het gareel, of de haam, en de keelriemen niet naauw zijn of te vast zijn aangehaald; dit is ook met den singel het geval.

Hoesten. Is meestal gegrond op eene

ziekte der longen en daarom zeer gevaarlijk, vooral als het paard er ziek bij is, (zie longontsteking.) Soms tijds evenwel hoest het paard van tijd tot tijd, zonder dat men er iets anders aan bemerkt. In dit geval is eene likpot, bestaande uit 2 drachmen braakwijnsteen, 2 drachmen goudzwavel, venkel en anijszaad van ieder 1 ons, jeneverbezien 3 oncen en honig 1 pond, die in 3 dagen moet gebruikt worden, zeer dienstig. In hardnekkige gevallen zet men eene dragt tusschen de voorbeenen, en laat deze 3 weken liggen. Men voedert niet te veel haver, maar meer slobbering, en vooral weinig hooi maar veel stroo.

VOOR DE RUNDEREN.

Bloedpissen. Het Wee. De Weerweide.
Een middel dat bijna altijd de ziekte geneest, is het volgende. Als de koe pijnlijk in de lendenen is, dan tappe men van 4-6 ponden bloed af, soms tijds nog iets meer. Men neemt voorts heemstwortel, of in deszelfs plaats smeerwortel $\frac{1}{2}$ pond; fijn gesneden

zijnde, kookt men dit een uur lang in 12 ponden water, bij het doorgezigde vocht voege men witte stijfsel $\frac{1}{2}$ pond en roode bolus 4 oncen; te zamen goed vermengd zijnde wordt hiervan om de 2 uur een pond ingegeven. In plaats van roode bolus, kan men er ook bij doen gestampte mossel- of oesterschelpen, of krijt. De stal moet luchtig, maar niet tochtig zijn. Het drinken moet men met eenig roggemeel of tarwezemelen vermengen. Het voedsel moet bestaan in jong gras, bruine kool of moesbladen. Het leggen van doeken op de lendenen, die bestendig nat en vochtig worden gehouden, met een mengsel van water met eenig zout en azijn is zeer aan te bevelen. Is de koe eenigsints verstopt of hardlijvig dan zet men 3 of 4 malen daags eene klisteer, bestaande uit een aftreksel van kamillen of een afkooksel van heemstwortel of kaasjeskruid, met eenige olie. Is de mest heel hard, dan moet die met de hand verwijderd worden. Betert door deze behandeling de ziekte niet, dan moet men den volgenden dag denzelfden drank herhalen, en bij elk pond, dat men ingeeft, 10 greinen kamfer voegen. Wil de ziekte ook hierdoor niet

12
icht
ode
ngd
ond
kan
of
ch-
ken
eze-
aan
len.
en,
ou-
enig
Is
dan
er,
a of
jes-
neel
erd
de
den
elk
fer
niet

genezen, dan geve men de volgende dranken. Eikenbast $\frac{1}{2}$ pond wordt met 5 ponden water gekookt, en dan door een doek gezegen, bij dit vocht voegt men nu 2 oncen aluin en $\frac{1}{2}$ pond stroop. Hiervan wordt 3 malen daags een half pond ingegeven.

Ruggebloed. Is soms zeer gevaarlijk. Dadelijk moet men, naarmate van het beest, 2-6 ponden bloed aftappen; de mest wordt voorzigtig door een' met olie besmeerden arm afgehaald. Men geve de koe des morgens en des avonds 1 ons salpeter in laauw water of karnemelk gesmolten. Men zet 3 of 4 maal daags eene klisteer, bestaande uit een afkooksel van heemstwortel met eenige olie, of uit zeer dunne gekookte stijfsel. Het voedsel moet zacht zijn. Is de ziekte den volgenden dag niet geminderd, dan moet dikwijls de aderlating herhaald worden.

Opgeblazenheid, de Wind, ook wel het bloed genoemd. Hierbij kan niet te snel hulp worden aangebragt, wegens de snelle doodelijkheid. Het beste middel hiertoe is het ingeven van 2 of 3 drachmen geest van salammoniak, in $\frac{3}{4}$ flesch vol water. Ook het ingeven, elk half of kwart uur, van een

lepel vol kalk-poeder met melk, of het in ééns ingieten van 1-3 oncen zeep, gesmolten in laauw water, is dikwijls zeer dienstig. $\frac{1}{2}$ of 1 ons potasch in melk opgelost en 2 of 3 malen een half uur na elkander ingegeven, is zeer doelmatig bevonden. Ook de aanwending van 1 ons duivelsdrek met 2 oncen anijszaad, getrokken in warm bier, en na de bekoeling bijvoeging van 3 oncen brandewijn, op eens ingegeven, heeft menig dier genezen. Helpen deze middelen niet, of neemt de zwelling steeds toe, dan is het raadzaam de trokar te gebruiken, en de lucht in de maag bevat, door eene in de linker flank gemaakte opening, die tot in de maag gaat, te ontlasten; hiertoe wordt evenwel eene goede kennis van zaken gevorderd, waarom het niet raadzaam is, dat de landman dit zelf verrigt.

Gebrekkige eetlust. Het volgende poeder is meestal zeer heilzaam, ten minste wanneer de koe daarbij niet ziek is. Poeder van kalmuswortel en van alsem, van ieder 4 oncen, gember $\frac{1}{2}$ ons, keukenzout 6 oncen. Men geve hiervan dagelijks 3 malen een eetlepel vol over het voeder. Wil het beest dit poeder niet eten, dan

geve men het die lepel vol telkens met $\frac{1}{2}$ flesch bier of laauw water in. Het middel moet ten minste gedurende 8 dagen worden gebruikt, en het dier daarbij goed gevoederd worden.

Doorloop, te dunne afgang. Ontstaat dikwijls bij kalveren; om dit te genezen geve men die kalveren tot aan de geheele genezing toe, dagelijks het volgende poeder met melk op ééns in: krijt $\frac{1}{2}$ ons, rabarber en aluin van elk 5 greinen. Ook kan men dagelijks op dezelfde wijze op eens geven $\frac{1}{2}$ of 1 ons fijn krijt, met 2 oncen boonenmeel en 10 oncen jeneverbezen, waaruit met honig eene likpot of eenige pillen gemaakt worden. Bij volwassen vee geve men, wanneer de doorloop aanhoudt, 1 ons aluin, en poeder van eikenbast, van alsëm en van kalmuswortel van elk 3 oncen; te zamen goed vermengd, en daarvan dagelijks 3 lepels vol over het voeder of met melk ingegeven. Zet men dagelijks eenige klisteeën, bestaande uit een aftreksel van kamillen en een afkooksel van wilgenbast, dan bespoedigt men de genezing.

Blaauwe melk. Om hiervan de genezing te bewerken doe men de beesten zoo veel

mogelijk van voeder veranderen, gaan de koeijen op de weide, zoo zet men dezelve op stal en geve ze droog voeder, en zoo omgekeerd. Elk der koeijen die de blaauwe melk geven, geve men dagelijks 2 malen $\frac{1}{2}$ ons aluin of 1 ons gips in 1 flesch vol af-treksel van kamillen, of, bij gebrek daarvan, in water of ook wel met eenig meel en honig tot eene pil gemaakt. Men gaat hiermede voort tot de beesten genezen zijn. Doch buitendien moet het melkgereedschap op het zorgvuldigste gereinigd worden, te meer daar men heeft opgemerkt, dat het blaauw worden der melk *alleen* gelegen was in de vaten waarin het bewaard werd, en dus niet van de koe afhangt. Men zou zich hiervan kunnen overtuigen, door een gedeelte melk van dezelfde koe in een geheel nieuw, nog nooit gebruikt, vat te bewaren, en een ander gedeelte in de oude vaten te doen. Werd alsdan de laatste melk alleen blaauw, dan ligt het gebrek aan de melkgereedschappen, en deze moeten dan naauwkeurig worden nagezien en schoon gemaakt.

Taaie, draderige melk. Somtjids is het noodig de koe eene aderlating te doen. In

vele gevallen helpt het volgende poeder. Neem poeder van venkel en van karweizaad van elk 4 oncen, fijn keukenzout $\frac{1}{2}$ pond en lijnmeel 6 oncen; meng dit onder elkander en geef er de koe dagelijks over het voeder, of met melk in een flesch, 3 eetlepels vol van in. Hiermede wordt volgehouden tot de melk niet meer taai is. Soms tijds is verandering van voeder aan te raden.

Spoedig zuur worden der melk. Zoodra men dit gebrek gewaar wordt, moet men de melk van elke koe afzonderlijk houden, om te zien van welke koe de melk komt, die zoo spoedig zuur wordt. Deze koe geven men 3 malen daags het volgende middel met water in: roodebolus $\frac{1}{3}$ ons, jenever-bezien en kaskarillebast van ieder $\frac{1}{2}$ ons. Deze zelfstandigheden worden, ieder afzonderlijk, tot poeder gestampt en daarna onder elkander gemengd. Ook het volgende middel is meermalen nuttig bevonden. Neem poeder van eikenbast, en van komijnzaad van ieder 6 oncen, poeder van gentiaanwortel 8 oncen, te zamen vermengd zijnde wordt het in 20 gelijke deelen verdeeld, en des morgens en des avonds telkens één

deel met water ingegeven. Somtjids is de oorzaak van het zuur worden der melk in de lucht gelegen. Alsdan behoeven de koeijen daarvoor niet behandeld te worden.

Bloedige melk. Duurt gewoonlijk lang eer het geheel genezen is. In de meeste gevallen is eene aderlating uit de halsader noodzakelijk, vooral bij goed gevoede sterke jonge beesten. Men geve elk beest gedurende eenige dagen, des morgens en des avonds, 3 drachmen salpeter gesmolten in warm water in. De afgang mag tevens niet te hard, maar ook niet te dun zijn; in het eerste geval geve men de koe $\frac{1}{2}$ pond stroop met warme melk dagelijks een maal; in het laatste, dat zeldzaam is, doe men liever niets, wanneer de doorloop niet al te dun is; anders geve men de koe 2 malen daags eene flesch vol dunne stijfsel in. Ook trachte men de melk door drukken uit de uijer te krijgen, dewijl het sterk knijpen en trekken aan de speenen nadeelig is.

Deze Voorschriften zullen elk jaar worden vervolgd.

e
n
-

g
e
r
e
-
s
n
t
t
p
et
,
;
e
te
te
x-

r-

9875181

